

ПРЕФІКС (предлог, придаток, приставка)

Розрізняють а) **ФОРМОТВОРЧІ** та б) **СЛОВОТВОРЧІ** префікси.

а) **будувати** - збудувати,

б) **будувати** - прибудувати, перебудувати;

писати - написати;

писати - переписати, списати, надписати,
виписати, записати, описати.

Лексично П. більш самостійні, ніж суфікси: адже в ролі П. часто вживаються прийменники, що є самостійними лексичними одиницями (**без, до, з/с, за, при, про, через**)

На відміну від суфіксів, які приєднуються або до кореня, або до основи, П, виступаючи у препозиції, приєднуються до цілого слова:

летіти - влетіти, вилетіти, відлетіти, долетіти, залетіти, налетіти, перелітати.

Здебільшого П. пов'язуються з дієсловами, м. б. і в інших ЧМ, крім числівників та займенників.

Деякі дієслова м. вільно сполучатися майже з усіма П. (**бігати, літати, говорити, ходити**).

Поодинокі дієслова дуже обмежено приймають П. (**біліти, чорніти**).

П. не може змінити ЛГ розряд слів: за допомогою П. **не можна** утворити слово іншої частини мови, отже, Префіксація - словотворення в межах тієї самої ЧМ:

читати-прочитати, шкільний-пришкільний, лісок-перелісок, дід-прадід.

Лише прислівники м. утворюються від інших ЧМ:

ранок - зранку, вечір-ввечері, зима -, літо -, весна -

Префікси вносять певні зміни чи відтінки у лексичне значення слова:

без- «відсутність чогось, вираженого коренем (**безсилий, безрукий, безсилля**);

анти- «протиставлення змісту кореня (**антивоєнний, антинародний**).

Ті ж самі П. м. приєднуватись до різних ЧМ: **доплата, достроковий, дописати.**

П. НЕ м. визначити приналежність слова до певної ЧМ.

За структурою: П. м. б.: відкриті (**про-, по-, на-**) та закриті (**над-, від-, під-**), хоча подекуди м. мати варіанти (**під-/піді-, над-/наді-: підняти - підійшовши, надрізати-надірвати**).

Укр. П. м. мати 1-5 звуків, іншомовні 1-6:

через/сидельник, проти/пожежний, екстра/ординарний.

У слові м. б. одночасно 2, а іноді і 3 П.:

без-роз-мірний, по-під-з-бирувати, по-на-за-креслювати.

За походженням: основна маса - українські, іншомовних мало:

а-, анти-, архі-, інтер-, віце-, де-, екс-, інфра-, ре-, ультра-

Префіксальна система УМ (на відміну від суф-ної) стійка, вона склалася в основному в період спільнослов'янської мовної єдності від непохідних прийменників. Але П. м. формуватися і від похідних/прислівникових/ прийменників: **навколо- навколомземний**.

Система П УМ не замкнута, вона незначною мірою поповнюється за рахунок запозичень.

У кількісному відношенні П. набагато менше, ніж суфіксів.

.....
Літ-ра: Лобода-Скуратівський, табл. 35-36, с. 42-43.